

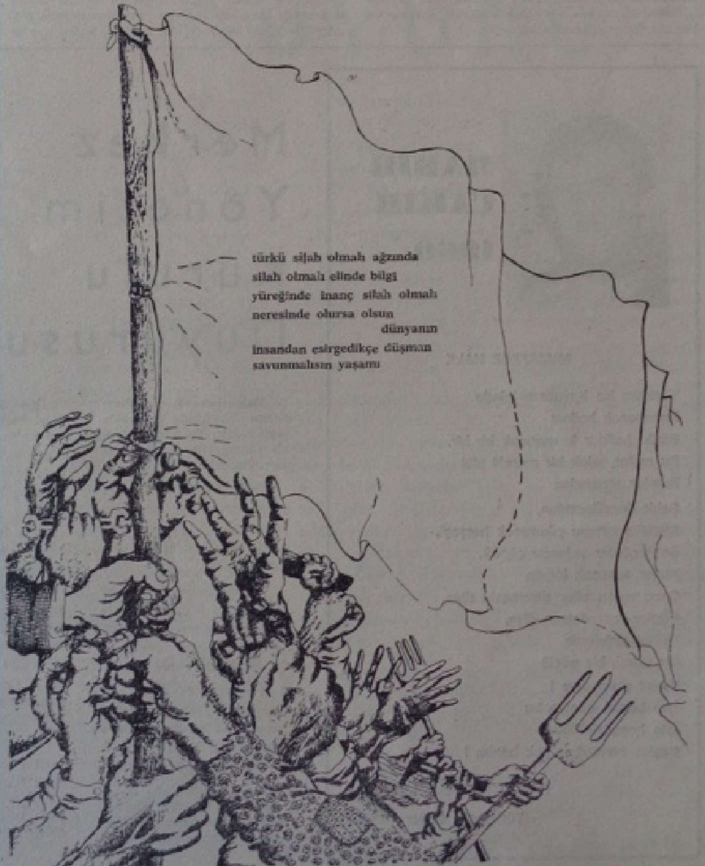
Bagımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde

halkevi

SAYI : 11 EKİM 1979

- EĞİTİM EMEKÇİLERİ DİRENİYOR
- EL SALVADOR VE GAZAP ÜZÜMLERİ
- SÖNEN UMUT
- SANATIN İŞLEVİ ÜZERİNE
- CAN ÇEKİŞEN KÜLTÜRE CAN VERME

Faşist Saldırı ve Tehdide Boyun Eğmeyeceğiz!..

başyazı

SÜREÇ!...

C.H.P' ağırlıklı hükümet kendi izlediği siyasetin zorunlu bir sonucu olarak düşme noktasına gelince düşürülmeyi beklemeden istifa etmek zorunda kaldı.

İktidarda kalmayı büyük tekellerin ve egemen güçlerin, emperyalistlerin isteklerini yerine getirmeğe bağlayan CHP ağırlıklı hükümet, bugün hizmet etme (!) özelliklerini yitirmeğe başladığından dolayı, egemen güçlerin politikasını ve taleplerini yerine getirecek daha etkin, yeni hükümet modellerine yerine bırakma sürecini yaşıyor.

Çünkü önümüzdeki süreç emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin daha karmaşıklaşacağı, devalüasyon ve yeni toplu sözleşme dönemine girilecek bir süreçtir. Bu gelişmeler karşısında egemen sınıfların, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi halkı denetim altına alacak daha baskıcı yönetimlere ihtiyaçları vardır.

«Ara rejim, kara rejim» sözcüklerinin seçim öncesi'nden başlayarak günlük konuşmalar içinde yer etmesi, egemen sınıfların izleyeceği siyasi hattın ne olabileceğini gösteriyor.

«Sosyal ve siyasal tedbirlere» ihtiyaç duyulduğu, siyasal istikrarın sağlanmasını (!) isteyen egemen sınıfların, bundan kastettikleri şey —kendilerine karşı hiçbir muhalefetin olmadığı, emekçilerden yana hiçbir sesin çıkmadığı, sömürü ve soygunun alabildiğine arttığı, zaten sınırlı olan bütün demokratik hak ve özgürlüklerin gasbedildiği, milyonlarca insanın köle gibi çalıştırıldığı— zulmün kat kat arttığı bir siyasi rejim istemidir.

Tekeller, bunalımdan çıkış yolunu şimdilik ara rejim adı altında —baskılarla birlikte, yoksulluğun daha artacağı— bir siyasi hat izlemekte görmektedirler.

Bu siyasi yaklaşım demokrasi ve bağımsızlıktan yana tüm kişi ve kuruluşların susturulmasını hedefleyen, halka korku ve teslimiyet eğilimlerini yaymağa çalışan faşist terörün, baskıların gelişmesine de kan taşıyacaktır.

Dün emekçi halka yönelik benzer saldırılar karşısında «terörizm», «anarşi» yaygaralarıyla ortalığı ayağa kaldıranlar, bugün gerçekler tek tek açığa çıktığı halde bu alçakça saldırıların faşist güçlerle ve «milliyetçi hareket» ile ilişkisi üzerinde tek birşey söylenmemeğe özen gösterdiler.

Tarih halka karşı yalan söyleyen ve gerçekleri örtbas etmeğe çalışan «sosyal demokratların» hazin sonlarını gösteren örneklerle doludur. İşçi sınıfı ve emekçi halkımız ülkemizde de bu gerçeği bir daha yaşayarak görmüş oldu.

Elbette bu gelişmeler karşısında anti-faşist mücadelenin güncelliğini koruduğu açıktır. Ancak güncelliğini koruyan bu mücadele uzun süreli bir direniş mücadelesi olarak kavranmazsa, hiçbir zaman kalıcı başarılara ulaşamayacaktır.

Faşizmin saldırıları karşısında halkımız, anti-faşist güçlerin örgütsüz ve bölük pörçük direnişlerini örgütlemek ve bu direnişleri kalıcı ve bilinçli bir anti-faşist direniş cephesine dönüştürmek uzun vadeli bir görev olarak kavranmalıdır.

Devrimci Halkevciler bu görevin bilincinde, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin içinde yerlerini almalıdırlar.■

El Salvador

«Latin Amerika ülkesi —Guatemala, Honduras ve Nikaragua'ya sınır olan— El Salvador'da gerçekleştirilen gerici darbe, sanırız okurlarımızın ilgisini yeniden dünyanın bu «darbeler bölgesi» ne çekmiştir. Elimizde bu ülke üzerine yorum yapabileceğimiz, yeterli kaynak olmaması nedeniyle, okurlarımızın da bu ülke üzerinde yeniden canlanan ilgilerini gözönüne alarak, haftalık Sovyet haber dergisi New Times' ın 40. sayısından Türkçeleştirdiğimiz bu yazıyı yayımlamayı uygun gördük. Şunu vurgulamakta yarar görüyoruz: aşağıdaki yazı, içindeki yorumlara katıldığımız için ya da temelde bizim görüşlerimizi yansıttığı için değil fakat okurlarımızın bu ülke üzerine genel bir bilgi edinmeleri, El Salvadora Sovyet kaynaklı bir yaklaşımı okumaları, ki genelde Türk basının dayandığı kaynaklar Amerikan-İngiliz-Alman ajanslarıdır, amacıyla yayımlanmaktadır. Bizce, Vladimir Dolgov tarafından kaleme alınmış olan bu yazı, sözkonusu ülkeye nesnel bir bakışı yansıtmaktadır. Bu yönüyle de yazının okurlarımıza yararlı olacağı kanısındayız.
HALKEVİ»

Gazap Üzümleri

El Salvador'daki politik mücadele sıcaklığını koruyor. Eylül'de, başkent Santa Ana'da kitle gösterileri olmuştu. Binlerce işçi, kamu görevlisi ve öğrenci diktatör Romero'nun istifasını ve yerini demokratik bir hükümete terketmesini istemişlerdir. San Miguel' de gerillalar, Ulusal Muhafız kışlalarını basarak ele geçirmişlerdi. Gösterileri dağıtmak için polisin silah kullanması çatışmalara neden olmuştu. ABD kaynaklı Newsweek dergisi bile «El Salvador'un devrime gebe» olduğunu gözlemlemişti.

El Salvador'daki durum sık sık, Somoza'nın düşmesine yakın Nikaragua'nın durumuna benzetilmekte. Böyle bir karşılaştırma için bazı veriler vardır. Fakat aynı zamanda, her iki ülke arasında belirgin bazı farklılıklar da vardır. Nikaragua'nın tek bir klanla yönetilmiş olmasına karşın El Salvador'da ekonominin 14 aile tarafından yönlendirilmesi sözkonusudur. Orta Amerika'da gelmiş geçmiş en büyük ayaklanma sayılan, 1932'deki köylü ayaklanmasından bu yana ülke, askeri diktatörlüklerce yönetilmiştir.

General Carlos Humberto Romero, iki yıl önce yapılan hileli seçimlerin sonucunda devlet başkanı olmuştur. Yönetimi süresince üretimde, özellikle tarımda, bir düşüş olmuştur. Köylülerin üzerindeki tüm çalışanlar, giderek yoksulluğa sürüklenmektedirler.

Bu yazının yazarı El Salvador'u ziyaret etmiş ve bu ülkedeki yaşamın çarpıcı karşıtlığına tanık olmuştur. Başkentte ve diğer şehirlerde, bütün bir gün boyunca yaşlıların ve çocukların çöp yığınları içinde yiyecek aramak için boğuştukları, mukavvadan veya kontrplaktan yapılma sefil baraka blokları vardır.

Aynı zamanda sermaye sahipleri, zengin toprak sahipleri ve yüksek rütbeli subaylar lüks içinde yaşamaktadırlar. Romero hükümetini ilericilere karşı sert tavır alamamakla suçlayan aşırı—sağcılar işte bunlardır. Salvador Komünist Partisi Genel Sekreteri Şefik Core Handal'ın da son zamanlarda yazdığı gibi, aşırı—sağcılar rejimi açık bir faşist diktatörlüğe çevirerek demokratik harekete karşı daha sert bir tutum izlenmesinin koşullarını yaratma peşindedirler. Karşı—devrimci hareketin merkezini, Beyaz Savaşçılar Birliği adıyla tanınan katiller çetesi oluşturmaktadır. Newsweek dergisine göre bu «savaşçılar», bu yaz, diktatörlüğe karşı eylemde yer alan 28 öğretmenin otomatik silahlarla taranması olayının zanlılarındadırlar. Ağustos ayı ortalarında, Birlik teröristleri San Salvador'daki bir işyerini basarak «yıkıcı» eylemlerde bulundukları söylenen yedi teknikeri öldürmüşlerdi.

Ancak tüm bu yıldırma girişimleri, Salvadorluları despotik rejime, kanunsuzluğa ve emperyalizme bağımlılığa karşı mücadeleden vazgeçirememiştir. Diktatörlüğe karşı hareket ülke çapında, halkın en geniş kesimlerine değin yayılmıştır. Dış kaynaklı basın raporlarına göre El Salvador'da, işçilerden, öğrencilerden, köylülerden, entelektüellerden ve çiftlik işçilerinden oluşan birçok yeraltı grubu eyleme geçmişlerdir. Güleryüzlü bir demokrasi için mücadele programı, yaklaşık 70.000 kişiyi kapsayan Devrimci Halk Blok'u tarafından bir kongresinde benimsenmiştir. Ancak, mücadelenin hedefleri ve yöntemleri konusunda birçok grup arasında görüş ayrılıkları vardır. Salvador Komünist Partisi'nin Yedinci Kongre' sinde, Solun ivedi birliği, tüm demokratik güçleri bağlamıştır.

Romero hükümeti, yasal mücadele veren Hristiyan Demokrat Partisi, Ulusal Devrimci Hareket ve Ulusal Demokratik Birlik'in de karşı koymasıyla yüzyüzedir. Katolik rahiplerinin de büyük bir bölümü sessizce, diktatörlükten hoşnut olmadıklarını hissettirmektedirler.

Ağustos ayında El Salvador'u, ABD Dışişleri Bakanı Sekreteri (Amerika kıtası içi ilişkilerden sorumlu) Viron P. Vaky ve Eylül'de, Devlet Araştırma ve İstihbarat Dairesi Başkanı William Bowder ziyaret etmişlerdi. Her ikisi de diktatörü, rejimi bir parça «liberalleştirmesi» ve yasakları biraz olsun gevşetmesi için ikna etmeye çalışmışlardı. Doğal ki, Kuzey Amerikalı görevlileri, Salvadorluların geleceği hiç ilgilendirmiyordu. Waşington, rejimin toplumsal ve ekonomik kurumlarının olduğu gibi kalmasını isterken, gelişen devrimci hareketi etkisiz bir duruma getirmeyi ummaktadır.

Başkan Romero, hiç kuşkusuz bu ABD casuslarının etkisinde rejiminin görünümünü şirinleştirmek amacıyla, gelecek yılın Mart ayında hem yerel hem de parlementer seçimlerinin yapılacağına söz vermiştir. Hala hayatta olmaları birer mucize sayılan siyasi tutuklular salıverilmiş, yarım kalmış eğitim programları ve kırsal reformlar yeniden başlatılmıştır. Ancak ilericiler bu «tepeden inme reformları», diğer yanda insanların tutuklanması için verilen emirlerin gözden kaçırılması için ahmakça bir şaka olarak görmektedirler.

Rejimin baskı politikasıyla birlikte halktaki hoşnutsuzluk artmaktadır. VLDİMİR DOLGOV

MAHİR ÇAKIR 1960....

MUZAFFER HALK

Yüreğim bu kavganın içinde
Kazanacak halkım
Bütün halklar kazanacak bir bir.
Bu acılar, ıslak bir mendil gibi
Kumlar arasından
Şehit duraklarından,
Süzülüp ortaya çıkaracak herşeyi,
Şanlı günler yakındır çünkü.
Kinler susacak bir an
Ceza veren eller titremesin diye,
Günler tam dolsun diye,
Halk caddelerde,
Bir güzel, bir güçlü
Yerini alsın diye !
İşte benim günüm bu
İşte hoşgörürlüğüm
Başka sancağım yok benim !

PABLO NERUDA (Seçmeler)

Türkçesi : Enver GÖKÇE

Merkez Yönetim Kurulu Duyurusu

Halkevleri 9. Kurultayı Kasım ayı içinde Ankara'da yapılacaktır. Bu konu ayrıca bir yönerge ile şubelerimize duyurulacaktır.

Genel Kurula ilişkin tüm şubelerimizin son durumları çıkarılarak bir yönerge ile şubelerimize taahhütlü olarak postalanmıştır.

Şu ana kadar, bir kısım şubelerimize postalanan yönerge «bu adreste bulunmadı.» kaydıyle geri gelmektedir. Bir önlem olmak üzere:

1 — Yasal işlerliğini yitirmemiş ve Temmuz 1977 den sonra Genel kuruluna yapmış tüm şubeler, Kurultaya katılma hakkına sahiptir. Ancak:

a — Tüzüğümüzün 36/e-1 maddesinde belirtilen tüm belgelerin tamamlanmış ve Genel Merkezimize gelmiş olması,

b — Şubemizin, o günkü yasal başkanı ve şube genel kurulunca seçilen delegelerin ikişer fotoğrafları ve kimliklerinin ivedi olarak genel merkezimize bildirilmeleri koşuldur.

2 — Diğer sayılarımızda da sık sık vurgulandığı gibi, örgütsel bağımsızlığımızı ve Genel Merkezin etkinliğini arttırmak amacı ile her Halkevi ve Halkodamızın 1 Ocak 1979 gününden başlıyarak en aşağı (üye sayısı uyarınca) ayda 100 lira ile yükümlü bulunduğu aylık ödentilerini düzenli bir biçimde göndermeleri

3 — Tüm şubelerimizin yerel olanaklarla, kendilerine bağlı Halkodalarına ve Komşu Halkevi şubelerine, bu konuda gerekli bilgileri ulaştırmaları önemle duyurulur.

M. Y. K.

Yozgat'ta faşist terör sürüyor

Sorgun ilçesinde faşistler, liseli gençlere silahlı, taş ve sopalı saldırı düzenleyerek öğrenimin aksamasına neden oldular.

Son zamanlarda Yozgat'ta ilerici, devrimci demokratlara ve örgütlerine yapılan saldırılar, ilgililerin (!) uyarılmasına rağmen apaçık herkesin gözü önünde sürüp gidiyor.

Faşist hareketin Yozgat'ta izlediği politika «bizden başka herkese zulüm» biçiminde görülmektedir.

Faşizmin Yozgat, ilçe ve köylerinde süregelen terörü, geçtiğimiz hafta içinde Sorgun'da yurtsever liselilerin katledilmesine yönelik saldırıyla devam eti. Bu örgütlü ve planlı saldırı HALKEVİ, TOB. DER ve CHP binalarının tahrip olmasına ve bir kişinin ölmesine neden oldu.

Memur - Teknik Eleman Mücadelesi yükseliyor

Ülke çapında yüz bini aşkın teknik eleman ve memur, 19 Eylül 1979 günü, ücretlerin arttırılması; tüm çalışanlara grevli—toplu sözleşmeli sendika hakkı verilmesi; çalışanlar ve örgütleri üzerindeki faşist baskıların son bulması için bir günlük uyarı direnişi yaptılar.

19 Eylül direnişi, memurların devrimci taleplerini kararlılıkla haykırdığı bir gün olmuştur. 19 Eylül direnişi, pahalılık, sömürü ve zulme karşı devrimci—demokrat memurların oluşturmuş olduğu bir güçbirliğidir. Yine, bu direniş, memurların kul-köle olmadığını, yapılan haksızlıklara—zorbalıklara boyun eğmeyeceğini ÖRGÜTLÜ MÜCADELE ile gücünün pekişeceğini göstermiştir.

Direniş çağrısını 17 Eylül 1979 günü TMMOB yönetim kurulu adına, Başkan Teoman Öztürk yaptı. Bu çağrıya birçok teknik eleman memur ve işçi örgütünden de ses geldi. DİSK Genel Başkanı Abdullah BAŞTÜRK bir açıklama yaparak, DİSK'in direnişi desteklediğini açıkladı. Başta TÖB—DER, TÜM—DER olmak üzere birçok mesleki kitle örgütleri de direnişe omuz verdiler. TÜRK-İŞ üyesi birçok sendika da aynı şekilde direnişi destekledi.

Direniş ülke çapında büyük bir başarıyla gerçekleştirildi. Ankara Tüm-Der Şubesi üyeleriyle birlikte aktif olarak direniş de yer aldı. Ankara'da 60 işyerinde tüm çalışanlar 19 Eylül günü işi bırakarak işyerlerini terkettiler. Beş-altı bin Tüm—Der üyesi memur ve teknik eleman Ankara Tüm—Der önderliğinde Başbakanlığın önünde toplanarak yaşam koşullarını düzeltilmesini, çalışanların ve örgütlerinin üzerindeki faşist baskılara son verilmesini isteyen dilekçelerini Başbakanlığa verdiler. ODTÜ öğrencileri iki saat dersleri keserek forumlar düzenlediler ve gelecekte üyesi olacakları örgütlerin eylemini desteklediler.

— İstanbul'da 50'ye yakın işyerinde, onbin civarında teknik eleman ve memur, işyerlerini mesai bitiminden önce terkederek direnişe katıldılar.

Adana'da binlerce teknik eleman ve memurun direnişini, sekiz bin Çukobirlik işçisi bir günlük grev kararı alarak desteklediler. Direnişi sıkıyönetim baskılarını da protesto ederek daha da ileri götürdüler.

Bursa'da 500 teknik eleman ve memur, Vali Konağı önünde toplandılar ve daha sonra postahaneye giderek toplu.ca, Başbakan'a sorunlarının çözümlenmesi gerektiğini belirten dilekçelerini postaladılar. Belediye işçileri bir saat otobüsleri çalıştırmayarak, suları ve elektrikleri keserek direnişi desteklediler. Fırın işçileri de ekmek çıkarımını yavaşlatarak direnişe omuz verdiler.

Antalya'da işyerlerini terkeden bin'den fazla teknik eleman ve memur, Şehir içinde miting ve sessiz yürüyüş yaptılar.

Zonguldak'ta 400 teknik eleman işyerlerini terkettiler ve 55 bin maden işçisi bir gün üretim yapmayarak direnişi desteklediler.

Denizlide 600'e yakın teknik eleman ve memur işyerlerini terkettiler. Valikonağına «bu işyerinde direniş vardır» yazılı bir pankart asıldı.

Bunlar birkaç örnek. Bir günlük iş bırakma eylemi toplam 51 ilde 500'ü aşkın işyerinde başarıyla hayata geçirildi ve yetkililer son bir defa daha uyarıldı.

19 Eylül direnişi göstermiştirki, somut talepler çerçevesinde geniş kitleler kolaylıkla harekete geçebilmekte, sorunlarına şiddetle sahip çıkabilmektedir. Bu anlamda önümüzdeki dönemde, tüm mesleki kitle örgütlerinin birlikte yığınsal kitle eylemlerini gündeme getirmeleri; ekonomik taleplerle kolaylıkla hareket geçebilen kitleleri, demokratik ve siyasi taleplerle de kolaylıkla harekete geçirecek şekilde örgütlenmelerini pekiştirmeleri, DKÖ'ler için kaçınılmaz bir görevdir.

19 Eylül direnişi yine göstermiştir ki, direniş, örgütlenmenin yüksek düzeyde olduğu işyerlerinde daha yüksek bir katılım ve daha yüksek bir politik içerikle hayata geçirilmiştir. İçinde yaşadığımız koşullarda, işyerlerinde örgütlenmenin, ne kadar gerekli ve hayati bir sorun olduğu açıkça görülmüştür. Önümüzdeki dönemde gündeme getirilecek olan politik boyutları daha yüksek eylemlerin başarıyla hayata geçirilebilmesi için, işyerlerinde üyeleri bulunan tüm örgütlerin işyeri örgütlenmesine ağırlık vermeleri; işyerlerinde farklı örgütlerin temsilcilerinin oluşturacağı kalıcı ve sürekli olarak komitelerin kurulması gerekmektedir.

TMMOB'nin çağrısıyla gerçekleştirilen 19 Eylül direnişi, çalışan kesimlerin ekonomik ve demokratik mücadelesinde yeni bir çığır açmıştır. Küçük ölçüde de olsa, yüzyıllardır süregelen «memurların devletin kapıkulları olması» anlayışına önemli bir darbe vurmuştur. Gelecek günler tüm çalışanların ortaklaşa, bu anlayışı yerle bir ederek mücadelelerini yükseltecekleri ve çeşitli yöntemlerle kısıtlanan haklarını alacakları günlerdir. 19 Eylül direnişi bu yolda verilecek mücadeleye ışık tutuyor.

Polis artık insanın kafasına cop vurmayacak...!

Geçtiğimiz günlerde İstanbul'da çıkan günlük bir gazetede «polisin artık insanın kafasına cop vurmayacağı» haberi yer aldı.

«Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı cop kullanan polisten suçlunun başına vurmamasını istedi. Böyle bir darbenin tehlikeli olacağı belirtilerek en etkili vuruşun diz ekleminin kenarı olduğu kaydedildi. Böylelikle zararsız hale getirilmek istenen suçlunun yere düşeceği ve tehlikeli olmadan acı çekeceği bildirildi» ■

DUYURU

1. Tüzüğün 17/a maddesi gereğince «Halkevleri Kurultayı 2 yılda bir Temmuz ayı ilk haftası içerisinde toplanır.» demesine karşın Genel Yönetim Kurulumuz çalışma raporunda açıklayacağı nedenlerle, bu Kurultayın yapılmasını ilişkin gün belirlenmesinde 1 - 2.6.1979 gün ve 8 sayılı kararı ile Genel Başkan sayın Ahmet YILDIZ'ı yetkili kılmıştı.

Genel Yönetim Kurulumuz 9. Olağan Kurultayımızın sayın Genel Başkanın isteği üzerine 1.9.1979 gün ve 9 sayılı toplantısında 17 - 18 Kasım 1979 günleri yapılmak üzere kurultay çalışmalarının tamamlanmasını istemiştir.

2. Genel Yönetim Kurulumuz 1.9.1979 gün ve 9 sayılı kararının 3. maddesi gereği Tüzüğün Kurultayla ilgili hükümlerini dikkate alarak örgüte yönlendirici kurultay genelgesi çıkartmasını karara bağlamıştır.

3. Merkez Yürütme Kurulumuzun 8.9.1979 gün ve 62 sayılı toplantısında Genel Yönetim Kurulumuzun kararı ışığında örgütlenmenin kısa sürede sonuçlandırmasını istediği, Tüzüğümüzün, Yönetmeliğimizin ve genelgelerimizin içerdiği çalışmalar ve durumumuzu gösteren bilgilerle ilgili açıklamalar;

a) Halkevleri şubelerimiz Genel Kurullarını tamamlamış ise şube başkanı ile Kurultay delegelerinin Genel Merkeze birer adet fotoğraflarını göndermeleri gerekmektedir. Fotoğrafların arkasında şube adı, delege ad ve soyadı, doğum yeri, yılı, baba adının yazılması zorunludur.

Kurultayda delege kartını alabilmek için, delegelerin fotoğraflı kimlik kartı bulundurması zorunludur.

b) Genel Kurullarıyla ilgili işlemlerinde eksiği olan şubelerimiz, eksiğini tamamlamış olduklarında (a) bendindeki zorunluğu yerine getireceklerdir.

c) Kurultaya katılabilmek için 8. Olağan Kurultaydan sonra şubelerin Genel Kurullarını yapmış olmaları zorunludur.

d) Genel Merkeze direk bağlı olmıyan (Halkevi şubelerine) bağlı olan Halkodalarımız Kurultaya katılamıyacaklardır.

4. Tüzük ve Yönetmelik hükümleri, Genel Merkezce gönderilen genelgeler ve Genel Yönetim Kurulu kararı gereği Halkevi şubelerimizin durumu aşağıda açık olarak yazılmıştır. Bu uyarı dikkate alınarak Genel Kurul tamamsa genelgemizin 2/A daki açıklamaya göre hareket edilmesi, eksikse eksiklerin 15 Ekim 1979 gününe kadar Genel Merkezde olmak üzere gönderilmesini, yönelim için Tüzüğün 19/a, b, 33/a, b, c, d, e 34/a, 8 - b 36/a,b,c,e., 32/a,b, 2 maddelerinden yararlanılarak ya da Genel Merkezle yazılı ilişki kurularak sonuca gidilmesi gerekmektedir.

EKONOMİ

SÖNEN «UMUT»

Türkiye'nin 14 Ekim seçimleri sonrası siyasal yapısında gündeme gelecek değişikikler ülkenin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Elimizde varolan siyasal verilere ve Türkiye'nin emperyalist ilişkiler ağı içerisindeki konumuna bakarak gelecek hakkında birtakım öngörülerde bulunmak olasıdır. Ancak önce, ülkeyi böylesi önemli bir dönemece getiren, seçimlere geliş koşullarını irdelemekte yarara var.

Bir «enkaz» devraldığını söyleyerek altı bağımsız bakanla iktidar koltuğuna oturan «demokratik sol» CHP'nin giriştiği tüm ekonomik politikaların sonu, iflas oldu. Görünüşte büyük başarılar elde edilmiş, IMF'nin yeşil ışığı üzerine bütün emperyalist finans kuruluşlarıyla sıkı ilişkiler başlamıştı. Bir yandan da «ithal ikamesi» yerine «ihracata yönelik sanayi» ilkesi doğrultusunda çeşitli ülkeler ve tekellerle görüşmeler yoğunlaşmıştı.

IMF'nin kredi vermek için öne sürdüğü istikrar tedbirleri bir bir gerçekleştiriliyordu. Yalnız son dönemde, özellikle milletvekili seçilecek beş ilde taban fiyatları yükseltilmiş ve uzun süredir hiçbir yerde raslanmayan tüketim maddeleri bol miktarlarda (ve ucuza) buralarda bulunur olmuştu. Görünüşte olumlu, tutarlı ve rasyonel olarak değerlendirilebilecek ekonomik önlemler alınıyordu. Ancak daha sonradan da ortaya çıktığı gibi, bunların yükü tümden halkın sırtına bindirildi. Buna karşın tekelci sermaye de, hükümet uygulamasından istediği payı alamadı. Sözün kısası, CHP halkın gözünde «umut» olma niteliğini tümüyle yitirdiği gibi, tekelci sermaye için de çıkarlarına hizmet edecek bir işlevinin kalmadığı seçim sonuçlarıyla açıkça ortaya çıktı.

Ecevit, Eylül ayının sonlarında yapılan ABD Savunma İşbirliği görüşmelerinde, kendince «kararlı» bir tavır takınmış ve yüklüce bir kredi koparmıştı. Ekonomik ve askeri yardım, toplam 450 milyon dolar olarak belirlenmiş, üsler konusunda geçici bir anlaşmaya varılmış, hatta U 2' lerin uçuşu için bile izin verilmişti. Bunları seçim öncesinde, «eğer ben gidersem gerçekleşmez» biçiminde bir tehdide dönüştüren Ecevit, seçi msonuçlarının duyurulmasından sonra da kredi ve yardımların gelmeye devam etmesi karşısında sanırız emperyalizmin gerçek yüzünü kavrayabilmiştir. Doğal olarak, emperyalistler açısından, şu veya bu hükümetten çok, ülke değerlerinin en kolay yoldan dışarıya aktarılmasına hizmet edebilecek, Türkiye'nin coğrafi konumundan askeri açıdan yarar sağlamaya izin verecek bir hükümet modeli yeğdir. Üstelik emperyalistler, Türkiye'deki seçimler üzerine basın organlarında yayımladıkları yorumlarla -Türkiye'nin Başbakanı olarak- Ecevit'ten çok daha gerçekçi olduklarını gösterdiler,

Bundan böyle, Türkiye üzerinde emperyalistlerce oynanan oyunların yeni boyutlara girmesi beklenebilir çünkü varolan burjuva siyasi egemenliği içinde, bir hükümet formülü bulmak oldukça güç. Bu arada halkımızın ,oylarını CHP'den esirgediği ya da hiç oy vermediği için hedef tahtası olması, cezalandırılması kaçınılmaz. Yani seçim sonuçları alındıktan sonra Ecevit'in dediği gibi «halk CHP'yi istemedi» değil, fakat asıl onlar hükümet ettikleri dönem içinde halkın taleplerini geri plana atmaları bu sonuca yolaçtı ve yine bu sonucun doğuracağı siyasi çözümler halktan başka hiçbir kimsenin sırtına yüklenmeyecek. Diğer taraftan da, seçim öncesinin hesapsız politikasının ceremesini de, yeni zamlar ve yokluklar biçiminde yine halk çekecek.

Artık «güleryüzlü» sıkıyönetim propogandası yapacak bir başbakanın olmaması, sıkıyönetim baskılarının açık seçik kendini göstereceğine bir veri olarak kabul edilebilir. Kısaca, Türkiye'nin ekonomik ve politik yakın-geleceğini ağır bunalımlar bekliyor.

İşte Böyle Lâz İsmail

İlerleyen aydınlığın içindeyim
Ellerim iştahlı, dünya güzel.

Gözlerim doyamıyor ağaçlara
Ağaçlar öyle ümitli, öyle yeşil.

Güneşli bir yol gidiyor dutlukların arkasından
Mapusane revirinde penceredeyim.

Duymuyorum ilaçların kokusunu.
Bir yerlerde karanfiller açmış olacak.

İşte böyle Lâz İsmail,
Mesele esir düşmekte değil,
Teslim olmamakta bütün mesele!

NAZIM HİKMET

(Tüm Eserleri : 7)

Halk Çocukları

Foto : AHMET AKA

Bu çocuklar gülebilir
Sevda bahar/sevda şafak
Ağlasa insan irkilir
Omuzundan sarsılarak

Dev oyuncak balon dünya
Barış iklim köşe bucak
Yayar evrensel umudu
İçlerinden kalkan uçak

Bakışları günfilizi
Çiçeklerle dolu kucak
Süzer bir çift sevgi nehri
Gözler karasevda sıcak

Yeniden ısmarlar sizi
Öpüşlerle pembe yanak
Döner geri giden ömür
Yeniden başlar yaşamak

Nerede bir çocuk görsem
Başı açık, yalınayak
Eğilir yerlere değer
İçimde yeşeren kavak

Bu çocuklardır alnı ak
Gökde yıldız dalda yaprak
Büyük kavgalardan önce
Yaralı vardığım durak.

Turgut ÇELİK

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır

SAHİBİ : HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : Özkan YILDIRIM

FİYATI : 500 Krş.

YAZIŞMA ADRESİ : İnkilâp Mah. Fırat Sokak No : 4 (Ankara Valiliği arkası) Ulus-ANK.
Tel : 24 37 11 - 10 60 79

BASILDIĞI YER : HALKEVLERİ Basımevi/Tel : 17 65 53

BASILDIĞI TARİH : 23.10.1979

Eğitim Emekçileri Diretiyor

TÖB-DER in 29.9.1979 günü Bursa'da yasal gerekleri yerine getirilerek düzenlediği mitinge yapılan saldırıya ilişkin —30.9.1979 günü TÖB-DER, TÜM-DER, TÜM-AS, TÜTED, TMMOB, TÖS, Türkiye ZİR—DER temsilcileri— basına yaptıkları açıklamada;

«... bir öğretmenin ölümü onlarcasının yaralanması, 300 ze yakın öğretmenin gözaltına alınması ile sonuçlanan saldırının kitle katliamına yönelik bir tertip olduğu...»

«... Öğretmenlerin yasal ve demokratik taleplerinin dile getirildiği yasal bir mitingin ateş açılarak dağıtılması hiçbir biçimde devrimci—demokratik halk güçlerini yıldıramayacağı, faşist çeteler kan içmeğe devam ederken hükümetin ve valilerin halk güçlerini baskı altına alınması faşizme kan vermekten öte bir anlam taşıyamayacağı...» belirtilerek olaylara ilişkin şu görüşlere yer verildi.

«Son günlerde bütün Türkiye düzeyinde emekçiler üzerinde uygulanan baskı ve saldırılara bir yenisi daha eklendi. Bursa da bütün yasal gerekleri yerine getirilen bir mitinge katılan binlerce öğretmen güvenlik görevlilerinin açıkça saldırısına uğramıştır. Bir öğretmen öldürülmüş, elliye yakın öğretmen yaralanmış, 300 e yakın öğretmen de göz altına alınmıştır. 30 a yakın arkadaşımız ise kayıptır. Göz altına alınanlar arasında Genel Başkan Gültekin Gazioğlu, Genel Sekreter Kemal Uzun, Gn. Bşk. Yardımcısı Ali Rıza Aydın, Genel Sekreter yardımcısı Öner Yağcı, Genel Yönetim Kurulu üyesi ve Bursa Bölge Temsilcisi Turan Yılmaz ile DİSK bölge temsilcisi de bulunmaktadır.

Olaylar ve ekte sunduğumuz belgeler Bursa Valisinin Kamu oyuna yaptığı açıklamayı tümüyle yalanlamaktadır. Şöyle ki; Bursa Şubesi üyelerimizden oluşan bir tertip komitesi 26 eylül günü Bursa Valiliğine müracaat ederek ekonomik—demokratik hakları için bir miting düzenleyeceklerini bildirmişlerdir. Vali başvuruyu il seçim kuruluna havale etmiştir. İl seçim kurulu da 8 no lu kararıyla mitingin 298 sayılı yasağı ilgilendirmediğini valiliğe bildirmiştir. Böyle olunca başvurumuz 171 sayılı yasa kapsamına girmektedir.

171 Sayılı Toplantı ve Gösteri yürüyüşleri ile ilgili yasaya göre, miting ve gösteriler için sadece 48 saat önceden bildirim yapmak yeterli bulunmaktadır. 171 sayılı yasa valilere mitingleri erteleme, yasaklama veya izin vermeme şeklinde hiç bir yetki tanımamaktadır.

Yasanın amir hükümlerine göre yerine getirilen işlemlere ve İl Seçim Kurulu kararına rağmen Bursa Valiliği hiç bir yasal dayanağı olmadığı halde seçim yasakları içine girdiği gerekçesiyle mitinge izin vermeyeceğini belirtmiştir. Halbuki, bu konuda yetkili merci olan İl Seçim Kurulu ise mitingin seçim Kurulu ise mitingin seçim yasakları içine girmeyeceğine karar vermiştir. Hukuk danışmanlarımızın uyarısına rağmen vali yasa dışı tutumunda ısrar etmiştir. Mitingi engellemek için her yolu denemiş, hatta arkadaşlarımızı tehdit etmiştir.

29 Eylül günü mitingin başlamasından bir saat önce Genel Başkanımız ile hukuk danışmanlarımız vali ile görüşerek, anti—demokratik uygulamalardan ve engelemelerden vazgeçilmesini, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını talep etmişlerdir. Valinin engellemeyi sürdürmesi ve açıkca topluluğu dağıtıracağını söylemesi üzerine arkadaşlarımız bir provakasyona meydan vermemek için değişik yerlerde toplu halde bulunan öğretmenleri stadyum önünde toplayıp mitingin yapılmayacağını açıklayacaklarını ve dağılacaklarını bildirmişlerdir. Valinin de bu durumu uygun görmesi üzerine öğretmenler guruplar halinde ve kaldırımlardan yürüyerek stadyum önünde toplanmaya başlamışlardır. Bu sırada Emniyet Müdürü ile görüşen Genel Başkanımız G. Gazioğlu kendisinin topluluğun dağılmasını belirtmek için kürsüye çıkacağını bildirmiştir. Emniyet Müdürü de bu isteği olumlu karşılamıştır.

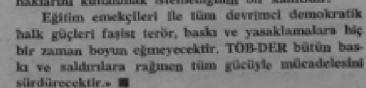
Stadyum önünde dağılmak amacıyla toplanan 10 Bine yakın öğretmen, G. Gazioğlunun konuşmaya başladığı anda saldırıya uğramıştır. İhtar etme gereği bile duymayan resmi yetkililerin emri ile ilk önce sis bombası ve göz yaşartıcı bomba atan güvenlik görevlileri daha sonra gelişigüzel ateş etmeye ve önüne geleni dipçiklemeye, coplamaya başlamışlardır. Bu sırada İzmir Torbalı Şubemiz üyesi ve Endüstri Meslek lisesi öğretmeni Fehmi Yıldırım dipçik darbesiyle öldürülmüştür. 6 sı ağır olmak üzere onlarca arkadaşımız yaralanmıştır. Ayrıca 50 ye yakını bayan olmak üzere 300 dolayında arkadaşımız göz altına alınmıştır. 30 arkadaşımız ise kayıptır.

Olayların gelişimi göstermiştir ki, eğitim emekçileri bir tertip sonucu kitleler halinde katledilmek, devrimci—demokratik öğretmen hareketine darbe indirilmek istenmiştir. Bir gurup öğretmenin bilinçli olarak faşistlerin üstlendiği bölgelere doğru kovalanması da göstermektedir ki olay önceden tezgahlanmış bir tertiptir. Faşistler polislerin kovaladığı devrimcileri saldırmışlardır.

Açıkça görülmektedir ki devletin resmi güçleri Bursa da yeni bir 1 Mayıs katliamı düzenlemek istemişlerdir. Bu olay bir faşist katliam girişimidir. Bir vahşet örneğidir. Yasal gerekleri yerine getirilmiş bir mitingi koruma ile görevli olması gerekenler mitinge katılanlara ateş edebiliyorsa bu doğrudan doğruya emekçi kitlelerin devlet terörü ile yıldırılmaya çalışıldığını gösterir. Biz Tüm halk güçleri adına şunu soruyoruz; Bursa valisi ve emniyet müdürü hangi yetkiye dayanarak yasal bir mitinge ateş açtırmaktadır? Bursa valisinin ve emniyet müdürünün emekçilere düşmanlığı o derece ileri gitmiştir ki göz altına alınan öğretmenlere dışardan sigara verilmesine bile izin vermemişlerdir. Birinci şube müdürü arkadaşlarımıza yemek ve sigara götüren arkadaşlarımıza «deliler parmaklarını yiyorlarmış bunlar da öyle yapsın» diyebilmiştir.

Olayların baş sorumlusu vali ve valilere yasaları çiğneme yetkisi veren hükümettir. Bursa valisi il seçim kurulunun kararına rağmen 171 sayılı yasayı açıkça çiğnemiştir. Vali bu cesareti elbette hükümetten alacaktır. Vali miting yasaklama yetkisi olmadığının farkında olmalı ki başvuruyu il seçim kuruluna havale etmiştir. İl seçim kurulunun il seçim kurulunun kararını ise hiç kale almamıştır.

Her gün birkaç ilerici—devrimciyi katleden son olarak da Adana emniyet müdürünü pusu kurarak öldüren faşist çeteler onları örgütlendirip silahlandıranlar faaliyetlerini serbestçe sürdürürken ve halkı katletme özgürlüğünü rahatça kullanırken emekçilerin en doğal hak ve özgürlüklerinin yasaklanması ibret vericidir. Tarih faşizmin halk güçlerine yönelik saldırı ve katliamları karşısında «tarafsızlık» gösterisinde bulunanların hazin sonları ile doludur.

Bursa olayları hükümetin artık kitle gösterilerine tahammül edemediğini bundan böyle kitlelerin yasal haklarını kullanmak istemediğinin bir kanıtıdır.

Eğitim emekçileri ile tüm devrimci demokratik halk güçleri faşist terör, baskı ve yasaklamalara hiç bir zaman boyun eğmeyecektir. TÖB-DER bütün baskı ve saldırılara rağmen tüm gücüyle mücadelesini sürdürecektir.» ■

Ali İhsan MIHÇI

ÖMER FARUK TOPRAK ŞİİRİ : «İYİ İNSANLAR»IN TÜRKÜSÜ

«Bir insanı sevmekle başlar her şey...»

Böyle diyordu Sait Faik. İlk bakışta burjuva hümanist bir öz taşıyan bu sözdeki insan sevgisinin maddi temelleri belirlendiği zaman, baş aşağı duran soyut insan sevgisi ayakları üzerine oturtulmuş, sosyalist hümanizmaya gelinmiş olur. Çünkü **«insanın gerçek özü, toplumsal ilişkilerin somut tarihsel sistemine bağlıdır: yoksa toplumsal ilişkiler, insanın özüne değil.»** (1) İnsanın özünü ortaya çıkarmak ve onu yaşam içinde gerçekten özgür ve etkin kılabilmek, Popov'un deyişiyle, insanın **«en öz niteliklerinden»** hareket ederek değil, toplumsal ilişkileri insanın gerçek özgürlüğü ve etkinliği doğrultusunda yeniden düzenleyerek gerçeklik kazanabilir. Sait Faik, **«İnsan»a** içtenlikle yaklaşmak ve insanı gerçekten anlayabilmek için **«sevgi»** kavramını gündemde tutarken gösterdiği yerinde tavrı, insanı toplumsal ilişkiler temelinde çözümleme açısından gösteremezken: 1940 Toplumcu—gerçekçi (sosyalist—realist) Kuşağının saygın adlarından Ömer Faruk Toprak, bu bileşimi gerçekleştirebilmiştir.

Toprak şiiri, işçi sınıfının ahlaksal deneyimleri doğrultusunda insana, doğaya, topluma bakan; insan yüreğini ve beynini bu açının çok boyutlu sınırları içinde görüp gösteren bir şiirdir. 1940 Kuşağının iki büyük toplardamarı olan Nâzım Hikmet ve Enver Gökçe şiirleri arasında, bu şiirlerle dirsek temasını kesmeden kurulan özgün bir şiir diye de tanımlanabilir. Toprak, kendine özgü, belki de kişisel yapısından ve biraz da 1940'ların soluk aldırmasız koşullarından kaynaklanan doğasal imgelerle örülü, coşkulu ve yanlı ama dingin, yumuşak, sıcak bir şiir geliştirmiştir. Böylece, kuşakdaşlarıyla aynı manevi baskıları, fiziksel acıları yaşayan Toprak, Nâzım'ın tükenmez destansı soluğunda ve Enver Gökçe'nin **«ben»**'i **«biz»** de çoğullayan orkestra şiirinde ideolojik ve estetik niteliği yansıyan bir şiir anlayışını **«kendi sesi»** kılmıştır.

Toprak, daha 1938'de yayımlanan ilk şiirine **«İyi İnsanlar»** adını vermişti. Bu tanımdaki **«iyi»** soyutlaması, **«memleketimin halkı siz yorgun yüzlü insanlar»** dizesiyle toplumsal özüne, emeğe bağlanarak somutlanmaktadır. O, memleketinin halkından söz ederken **«bunun bir soyutlama olduğunu, gerçekte halk kavramının ardında uzlaşmaz çelişkili toplumun sınıfsal yapısı bulunduğunu»** bilir. (2) **«Yorgun yüzlü insan»** somutlaması, bu bilincin ürünüdür. Ve işte Toprak'ın **«iyi insanları»** bunlardır: Halkın, emeğiyle yaşayan ezilmiş, yorgun, artık, aç kesimleri...

Toprak, bu insanların bir yandan acılarını söylerken, bir yandan da sanatla politikanın ayrılmazlığı bilinciyle şiirini, öyküsünü, romanını, her türden yazısını onların acılarını ortadan kaldırmanın aracı kılabilmiştir. Bir konuşmasında şöyle der: **«İdealist felsefeye saplanan ozanla devrimci görüşü benimsemiş ozan arasında büyük farklar vardır. Birincisi dünyaya bakıyorum sanarak kendi içine bakar, sesi kendi kozası içinde kalır. İkincisi ise dünyaya bakıyorum derken gerçekten dünyaya, insanlara bakar, oradan bir bileşime varır. Onun yazdığı şiirler bir yaşam zenginleşmesinin ürünüdür. İnsanları daha güzel bir dünyaya götürmeye çalışır. Kederli anları anlatır ama, insanı kötümser yapmaz.»** (3) Edebiyata ilişkin birçok sorunu içeren bu sözler, şairin **«iyi insanlar»** ına bakarken sanat-bilim-ideoloji bileşimine ne denli önem verdiğini gösterir. Dünyaya, insanlara gerçekten bakabilmek, bilimsel düşünceyi ve işçi sınıfı ideolojisini tüm boyutlarıyla özümsemekle eşanlamlıdır çünkü. Şairin burjuva hümanist anlayıştan ayrılan insan sevgisinin candamarları, işte bu bileşimde ve onun var ettiği yanlı tavırda yatmaktadır. Toprak, sanatla bilimin ayrılmazlığını, Nâzım'ı nitelerken şöyle belirtir: **«Her yanı ile bilimsel bir çekirdekten gelen, büyük bir örnek...»** (4) Gorki'nin dediği gibi, **«beynin şiiri olan bilim»** ile **«yüreğin şiiri olan sanat»**'ı (5) insanın daha güzel bir dünyaya sahip olması yolunda kullanmak; bunu, sanatın kendisinin bir slogan ve tümüyle bir bildiri olduğunu gözardı etmeksizin yapmak; nesnel toplumsal koşullar bağlamında insanı tüm gerçeklikleriyle-coşkuları, mücadelesi, sevdası, üzüncü, sevinci ve herşeyiyle sevecek, bilerek, inanarak anlatmak... Toprak'ın o dingin uysal görünümlü şiirinin yaptığı işlev budur. O, geleceğe doğru yürüyen insanı etkilemeye, giderek değiştirmeye çalışan sanata **«iyimserlik aşılama işlevi»** yüklerken her toplumcu-gerçekçi sanat adamının yapması gerekeni yapmıştır. Acıların, üzünçlerin, bunalımların bireysel görünümde şiire yansıması, doğa tutkusunun yoğun biçimde dile getirilmesi, insani gerçekliklerin anlatımı olarak bu işlevle çelişmez.

Hasan İzzettin Dinamo'nun tanımıyla **«fedailer mangası»** gibi bir toplumcu-gerçekçi kuşak içinde yer alan şairin bireyci değil ama bireysel olan her şeye eğilmesi, suçlama aracı olamaz. Kaldı ki Dinamo, **«Bu dönemde** (1939—1942 arası. Y.N.) **şiir yazmak değil, soluk almak bile suç durumundaydı.. Bu yüzden, sert kavga yerine doğaya sığınarak, doğayla insanın erdemce eşit bir barışa doğru giderek mutluluk duyabileceğini anlatmak istedim.»** (6) sözleriyle, sanatta «kaçış izlenimi verebilen bireysel tavrın sanatçı özelinde kimi koşullarda daha da geçerli olduğunu vurgulamaktadır. Toprak'ın özellikle doğaya yönelik şiirleriyle bireysel duygu ve duyarlıklarla yoğunlaşan sonelerini bu açıdan değerlendirmek gerekir. Sanat ve sanatçı, dünya görüşünden fire vermeden değişik anlatım yol ve araçlarıyla bildirisini sunabilir. Ama bu tavrı felsefi idealizme batmış, egzistansializmin **«bizdeki cehennem»** inde kendi kendine gövünen 1950'lerin İkinci Yeni akımına egemen olan çarpık anlayışından ayırmak gerekir. Küçük burjuva şiiri görünümündeki Birinci Yeni (Orhan Veli) olayı ile de bu tavrın çakışır bir yanı yoktur. Toprak'ın şiirlerinde dünya görüşü ve bunun belirlediği öz değişmemiş, özün açıklanış biçimiyle şiirin sesinde bir değişme olmuştur. Kaldı ki zaten Toprak **«haykıran şiir»** den uzaktır.

Şair, **«Ben yaşlılık çağı nedir bilmem ruhum/ Peru şarkıları gibi mutluluk söylemeliyim/ Ölürken bile denizde dalgalarla buluşurum.»** der bir şiirinde. (7) 1938'den 1979'a uzanıp gelen Toprak şiiri, **«iyi insanlar»** ın evrensel mutluluğunu inançla seslendiren bir şiirdir.

1979'un ağustosunda yitirdiğimiz Ömer Faruk Toprak'ın anısı bu **«ses»** le yaşayacaktır; bu sesle ve **«iyi insanlar»** ın gerçek mutluluğunda...

Ankara, 2 Eylül 1979

KAYNAKLAR :

(1) **Popov, Sosyalizm ve Hümanizm, Sorun Y. 1979, s. 25**
(2) **Agy. s. 13**
(3) **Hikmet Altınkaynak, Edebiyatımızda 1940 Kuşağı, 1977, s. 219**
(4) **Ömer Faruk Toprak, 1940-1945 Arasında Edebiyatımızda Çıkan Ozanlar, Türkiye Tazıları, s. 9, Aralık 1977**
(5) **M. Gorki, Edebiyat Yaşamım, Payel Y. 1978**
(6) **H. Altınkaynak, agy. s. 119**
(7) **Sonnet 111 (1976)**

Celil DENKTAŞ

CANÇEKİŞEN KÜLTÜRE CAN VERME

Türkiye'nin ekonomik yapısına egemen olan kapitalist üretim biçimi, yaşamın diğer alanlarında beklenen egemenliğini kuramamıştır. Bunda en büyük payı, hiç kuşkusuz ekonominin dışa bağımlı geliştirilmesinde aramak gerekir. Üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçimi, yapay bir biçimlenme göstermiş, sürekli artan kârlar getirmeyi amaçlayan yatırımlar «dışa bağımlı» gerçekleştirilir olmuştur. Emperyalizmin hibesi olan krediler, ulusal kaynakların değerlendirilmesine değil de yeni emperyalist pazarların ülke içinde açılmasına akıtılmıştır. Kola ve jiklet «sektörleri» buna en güzel örneklerdir.

Maddi yaşantısının bu denli emperyalizme bağımlı olduğu bir ülkede insanın, kendine özgü -folklorik- bir yaşam biçimini geliştirmesi, bunu yaşadığı çağa uyarlaması elbette ki beklenemez. Yaşam biçimi de, emperyalizme bağımlı ilgili sektörlerce dışardan gelecektir. Giderek insanların televizyon karşısına oturmalarından, sigaralarını tüttürmelerine değin günlük yaşamlarını dolduran tüm davranışları birer «taklit» olup çıkacaktır.

Uyarlama, belirli bir toplumsal sınıfı ve buna bağlı katmanları etkiliyorsa -burjuvaziyi, küçük burjuvayı, bürokratları, yüksek okul gençliğini vb.- doğal olarak bunun alternatifi olan, fakat konumun bilincinde olmayan emekçi kesimleri de tepkisel olarak etkileyecek, kapitalizm öncesi üretim biçimlerinin yaşantısına koşulladığı davranışlara, düşünce biçimine sarılmasını sağlayacaktır.

Ülkemizdeki feodal geleneklerin hala —uzun dönemde de— yaşama şansı olması buna dayanır. Halk, kendine düşman olan gericiliği koynunda besler. Kendisine ezmesi için gösterilen «yılan kafası», belki de kendi gerçek kurtuluşudur. Geçtiğimiz yüzyılların karanlığına gömülü kalması gereken birçok davranış, ilişki böylelikle canlandırılır, zaman zaman üreten kesimlere egemen olur.

Cançekişmesi, çoktan toprağın dibini boylaması gereken yalnızca feodalizm midir? Hayır! Ülkemizde ve tüm geri-bıraktırılmış ülkelerde yeşertilmeye çalışılan «yapay burjuva kültürü» de, kapitalizmin sermaye satımı olanağı yarattığı sözkonusu ülkelerde yaşama çok zayıf bağlarla bağlıdır. Emperyalizmin kültür politikasını koşullamak için seçtiği zemin, tıpkı sözkonusu ülkenin ekonomisinde olduğu gibi sallanmaktadır, dağıldı dağılacaktır.

Cançekişen bir organizmayı yaşatmak ancak o yapıyı yaşatan özün beslenmesiyle, yenilenmesiyle olur. Tıpkı kapitalizmin, tarihin çeşitli dönemlerinde kendini yeniden üretmenin koşullarını araması ve gerçekleştirmesi gibi. Fakat bu koşulların tek tek ortadan kaldırılması, istenmeyen organizmanın ortadan kalkması sürecini hızlandırır.

Ülkemizde, insanın dönüşmesi, yeni bir yaşam biçiminin filizlenmesi karşısında en büyük engel varolan ekonomik yapıyı yaşatan unsurlarsa, bunların en kısa sürede ortadan kaldırılması gerekir. Yani, feodal ilişkilerin günümüzdeki uzantılarından arınmak, dışardan ithal edilen kültürü reddetmek.

Düzenin sürekliliği yalnızca siyasi egemenlik sorunu olarak ele alınmamalıdır. İnsanların seçeneklerini belirleyen politik ilişkileri değil, üretim ilişkilerine koşut gelişen kültürleridir. Eğer içinde büyüdükleri kültür, çeşitli çıkar ilişkilerine araç olup yozlaştırılmak isteniyorsa insanlar, bu yozlaşmaya karşı koyamadıkları sürece, ekonomik—politik sömürüye hedef olacaklar emperyalizme canla başla hizmet edeceklerdir. Sınıflar çatışmasının farkında olmayan emekçiler, kendi kardeşlerinin üzerine saldırtılacak ya da dünyaya boşvererek «kendi ateşleriyle kül» olacaklardır.

Konunun detaylarına inilecek olursa, yaşam biçimiyle ideolojisi belirlenen kişi, yaşamının «kötü de olsa» sürebilmesi için yaşamı onun gözünde üreten sistemin sürekliliği doğrultusunda siyasi tercihini yapacaktır. «Mutsuz zenginler» türeyecek, fakir kızlar «gazino şarkıcılığı» peşinde koşacaklardır. «Para mutluluk getirmez» sloganı her gün emekçilerin önüne sürülecektir.

Kapitalizm artık insanları daha fazla biçimlendirebilecek gücü kendinde bulamamaktadır. Tıpkı ondokuzuncu yüzyılın «özgürlük» sloganı gibi, bugün de burjuva ideolojisi cançekişmektedir. Yaşamının temelini artık yalnızca ekonomik büyümede gören kapitalizm insanı kendi yabancılaşmış bireyci dünyası şullamaya çalıştığı kültür, kendisinin de güvenemediği, zaman zaman dışladığı bir biçime bürünmektedir. Ülkemizde yaratılmaya çalışılan burjuva ilişkileri, ulusal değerlerin şoven bir anlayışla öne sürülmesiyle amaçlanan ekonomik sömürüye karşıt bir durumu yaratabilmektedir.

Öyleyse sınıflar çatışmasının bilincinde olan kişilere, emekçilerin iktidara yönlendirilmesi yanında daha başka görevler, özünde büyük görevler düşmektedir. Çünkü ortaya çıkartılacak yeni yaşam biçiminin sürekliliğini sağlamak ancak bu yaşam biçimini insanlığın bugüne değin yarattığı en doğru, en güzel yaşam biçimi olarak savunacak insanın yaratılmasıyla olasıdır. Yalnızca insanların daha iyi ekonomik koşullarda yaşatılması amaç olamaz. Çünkü kapitalizm de -bazı koşulları öne sürmesi yanında- insan yaşamını çok iyi bir düzeye getirebilmiştir. İnsanların düzene teslim olmaları koşulunun ortadan kaldırılması halinde kapitalizm sarsıntı geçirmeye başlayacaktır. Ama bu onun sonu anlamına gelmez. Kapitalist üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması, yalnızca mülkiyet biçiminin değişmesiyle gerçekleştirilemez. Doğadaki tüm ilişkilere emeğiyle egemen olan insanın [illegible] şması gerekir.

İnsanın değişmesi, [illegible]siyle yeni bir yapılanma için mücadele edenlerin kendilerini dönüştürmeleri yeni sistemin yaşamı açısından önkoşuldur. Kapitalizmin yokolması için mücadele eden kişi, kendini varolan ilişkilerinin alışkanlıklarından sıyırmalıdır. İdeolojisinin öngördüğü yaşam biçimi, onun için gerekli olan ekonomik yapılanma gerçekleştirilmeden de geçerlidir. Yoksa yaşamın değiştirilmesi salt üretim biçiminin değiştirilmesiyle sınırlı kalır, insan yeni ilişkilere hazır olmadığı için sistemin temelleri sağlam atılmaz.

Cançekişen kültüre can vermek, işte bu anlamda, dünya yüzünden silinmek üzere olan ilişkilere yeni boyutlar getirmek, bunları yeniden düzenlemektir. Yani, sistemin ortadan kaldırılması yerine düzeltilerek yaşatılması, ortadan kalkması koşullarının günümüzden uzaklaştırılması.

Yepyeni bir dünya için mücadele edenler, devrimciler, ilişkilerini kuracakları dünyada gerçekleşecek ilişkiler biçiminde geliştirmelidirler. Geri—bırak-

——→

Özgen SEÇKİN

Sanatın İşlevi Üzerine

Sanat ürünlerinin kullanılışını ve bunlardan yararlanma yollarını günümüzde birçok siyaset adamı ve siyasi yoğunluklar bilmemektedirler. Bu beceriksizliklerini ya da eksikliklerini sanata ve sanatın işlevine saldırmakla örtbas edebileceklerini sanmaktadırlar. Pratikte izlediğimiz bu tavır ve tutum bazı olumsuzlukları da beraberinde getiriyor. Önce insanın ne olduğu unutuluyor; ona yaklaşımın, onun iç dünyasına varmanın yolları kesilmiş oluyor. Etten ve kemikten bir makina sayılması endişesi beliriyor ardından. Sonra insana doğru yaklaşımla elde edilebilecek kazanımlar elin tersiyle itilmiş oluyor bir yana. Bu durumda toplumsal yaşama biçimi ve toplumsal bilinçlenme sorununun çözümü yerine engellemeler, yasaklamalar **dolayısıyla** koyulmuş oluyor.

Sanatın bu açıdan ele alınması durumunda günlük politikalarımızı belirlerken elde edeceğimiz zengin ipuçlarını iyi değerlendirmiş olacağız. Sanatla güzellik duygusunun yaratılması ve sanatsal iletişimlerle amaçlanan doğrulara varılması ve bu doğruların nesnel olarak gösterilmesi görevi herkesin bilinçle yerine getirmesi gereken bir **görev** olmalıdır.

Marx, güzellik duygusunun yaratılması konusunda varılacak sonuçları şöyle vurguluyor: «... toplumlumsal insanların duyuları toplumsal olmayan insanların duyularından çok farklıdır, Musikiden anlayan bir kulak, şeklin güzelliğini anlayan bir göz gibi insan duyarlığının öznel zenginlikleri, kısacası, kısmen geliştirilip kısmen yaratılmış insani güçler olan ve insanca zevk alabilen duyular da (istem, sevgi vb.) sözün kısası, **İnsan** duyuları ve duyuların insanlığı, insan nesnesinin varoluşunun bir sonucu, **insanileştirilmiş** doğanın bir sonucu olarak ortaya çıkarlar. (...) Dolayısıyla insan özünün nesneleştirilmesi hem kuramsal, hem de pratik bakımdan, insani hayatın ve doğal özün (cevher) büyük zenginliğini karşılayan insani **duyular** yaratmayı olduğu kadar, insanın **duyularını insanileştirilmeyi** de gerektirir.» (Marks, Engels, Sanat ve Edebiyat Çev. Murat Belge, De Yay. s. 21)

İnsanın duygularının **insanileşmesi**, insanın etten—kemikten bir makina olma görüntüsünü yıkmaya uğraşan bir karşı eğitim çalışması olmalıdır. Zira bilinir ki kapitalizm, insanların makineleşmesinden yanadır. Onların iç zenginliklerinin yıkılmasına da en az maddi zenginliklerinin kısıtlandırılmasına çalıştığı kadar önem verir. «Yapımda, ortaklaşa işçiyi ve onun yoluyla sermayeyi, zengin bir toplumsal üretici güç yapabilmek için, her işçi bireysel üretici güç bakımından yoksullaştırılmalıdır.» (a.g.e, s. 29)

Bu önemli olguları bilen sosyalistler çalışmalarının büyük bir bölümünü yeni insanın (düşünen-zengin düşünebilme yeteneğine sahip olan insanın) yaratılmasına, geliştirilmesine ayırmak zorundadır.

Kapitalist üretimin «sanata ve şiire düşman olması» başka ne anlama gelebilir? İnsan güzel duygusuyla hareket edebildiği oranda daha sağlıklı düşünebilecektir ve ezilene, sömürülene yandaş olacaktır; güzel bir dünyanın özlemini bilincinde biçimlendirmeye başlayacaktır, Ve gelecekte bu düşüncelerini hayata geçirmeye çalışacaktır. Bir inceltilmiş duygu ve düşünceye ulaşamamış insan Marx'ın anlattığı gibi «aç kalmış bir insan için besinin insani biçimi değil, besin olarak soyut özü varolabilir ancak. Böyle bir besin en kaba saba biçiminde de elde edilebilir ve aç kalmış insanın yemek yemesiyle bir **hayvanın** yemesi arasındaki farkın ne olduğunu söyleyemezdik.» (a.g.e, s.21) İnsan önce kendi içsel zenginliğinin donanımını geliştirecek ki, ancak diğer maddi zenginlikleri insana uygun olarak varedebilsin; insani ölçülere göre zenginlikler üretebilsin.

Diğer bir yandan sanatın bir işlevi de bilgilenme sürecinde oynadığı önemli roldür. Sanatın ikinci bir bilgi çeşidi olması durumu yadırganmayacak kadar açıktır. Hem bir önceki söylediğimiz duyarlıkları yaratırken hem de bilimsel bilginin yanında onu doğrulayan bir bilgi çeşidi olarak yer alır. Fakat salt bir bilgi olmaktan öte kişilik geliştiren, insanın doğasını büyüleyen bir işlevi yerine getirir. Karşı olduğu davranışların körü körüne karalayıcısı olmasına neden olan insan yapısının, sanatsal duyarlığın gelişmesiyle ortadan kalkacağı, yeni bir yapılanmaya farkında olmadan varacağı doğrusu gözden kaçmamalıdır. Bilimsel bilginin çoğu zaman bulgularını özümseyemeyen insanlar, bunları sanatsal ürünlerle daha kolay ve daha çabuk -somuta değgin olanları- özümserler. Bunun nedeni, sanatın büyüleyici etkisiyle somutun bilimsel tarzda sunulmasındandır. Eski çağlarda da, düşünen insan, düşündüklerini açıktan söyleyemediği zaman bu düşüncelerini sanat yoluyla, insanları büyülemekle benimsetmeye çalışmıştır. Giderek «olabilir» şüphesini yaratan sanatçı, bilim adamlarına oldukça önemli kapılar aralamıştır. Kendi canı pahasına, sanatın işleviyle, toplumların gelişmelerine katılabilmiştir. Sanatçılar, birçok yeni çağın muştucusu olmuşlar, birçok ayaklanmaların, bilimsel bulguların yollarını işaret etmişlerdir. Tarihi Materyalizm bunları görmemezlikten gelmemiş, hatta birçok ipuçlarını bu yoldan elde etmiştir.

Günümüzde bu yöntem daha değişik biçimlerde sürdürülmektedir. Daha zengin bir deneyime sahip olan sanatçı ve sanat tarihi bugün işlevinin doruk noktasındadır. Bunu görmemezlikten, bilmemezlikten gelemeyiz. Sanatsal ürünlerin günümüzde doğru bir yönde kullanılışı daha bir önem kazanmıştır. İdeolojik belirginliklerin **alan** kazanmaya çalıştığı gerçeği bizi bu konuda duyarlıklı olmaya çağırmaktadır. Tek boyutlu çalışmaların titiz bir sorumluluk taşımadığı açıktır. Terkedilen, karşı tarafa bırakılan hayatın bu yanı bizim açımızdan önemli büyük gerilemelere yol açacaktır. Bu, bir bakıma bir şey yapmayı göze alamayanlara özgü bir tutarsızlık örneğidir. Bu konuda da görüş getirmek herkesin yapmak zorunda olduğu bir görevdir. Fakat biçimlenmemiş bir yapılanmanın zaafları bugün pratikte ne yazık ki kendini açığa vurmaktadır.

Kimi arkadaşlarımız (ki, bu kişiler oldukça söz sahibidirler) sanatı bir yana, siyasi çalışmaları bir yana koyarak, kişilerin bunlardan birini seçmelerini önermektedirler. Eğer siyasi çalışmalara katılırsa (bu siyasi çalışmaların boyutunu nasıl tayin ediyoruz, orası ayrı bir konu) o, iyi bir devrimci; eğer ki, kültürel alanda uğraş verirse, tu kaka... İyi bir revizyonisttir, o...

Siyaset nedir? Önce buna bir göz atalım. Siyasi çalışmaların ve önerilerin pratiğe aktarılmasında, hayatın mihenk taşında denenmesinde, insanla ilişkili tüm alanlarda ideolojik—eğitici çalışmaları sürdüren bir teorik bütünün merkezi biçimlenişidir. **«Siyaset»** bugün bu anlamda alınıyor, kullanılıyor; bir siyasi grup, bir fraksiyon yerine geçiriliyor. Devrimci partinin (bu her gruba göre değişir) olmadığı zamanlara özgü bir adlandırma... Bu **siyasetler** kültürel çalışmalarla siyasi çalışmaları ayrı ayrı görüyor ve değerlendiriyorlarsa dünyayı parça parça yorumluyorlar demektir. Bu yorumlama elbette kaba bilgilenmenin bir sonucudur.

Oysa hiç bir siyasi yoğunluk veya parti kendi siyasi görüşlerini kitlelere götürürlerken böyle bir ayırım yapmazlar. Bir bütün olan bu etkinlikler aynı zamanda o siyasetin **bir bütün olan** dünyaya bakış tarzını ve görevlerini de içerir. «Siyasetle uğraşmak başka, eğitimle, sanatla bilimsel alanlarla uğraşmak başkadır» gibi bir ikilem öne sürülemez. Çünkü saptanan siyaset, siyasi strateji ve taktiklerin, bunların hepsinin somut anlam kazanmış biçimidir. Görevlilerin «sen **bunu yap, bu önemlidir, diğerini** boş» demeleri kendi çalışmaları açısından yanlış olur; istenilen hedefe ulaşmak mümkün olamaz. Aynı zamanda böyle bir tutum, gerekli yerlerde gerekli olan ihtisaslaşmış insan gücünün verimsizleştirilmesine neden olur.

Bazı çalışmalar «acil», bazıları «tali» diye bir ayrıma gidildiğinde, her zaman mutlaka birinden birinin acil, gereksiz, temel, tali sayılarak hayatın bir yanının güçsüz-kötürüm- kalacağı kaçınılmaz olur. Konumuz 'sanat ve sanat ürünlerine yaklaşım' olduğu için burasını biraz daha açmak gerekli. Deniliyor ki, «sanat siyasete tabidir». Bu, doğrudur; fakat sanat **yalnız siyasete değil, özgür yaratabilmenin kanunlarına da** tabidir. Bu söz slogan düzeyde alınır ve kabaca yorumlanırsa ortaya 'ısmarlama giysi dikerek **zanaatını** icra eden terzi' çıkar. Yaratan, ürünleşebilen, doğuran bir **sanatçı** değil. Ve sanat güdümlüleşir, gerçek işlevini yerine getiremez olur. Burada şunu belirtmekte de yarar vardır: Sanatçı bir düşüncenin adamıdır mutlaka. Bunu böyle almak ve bilmek gerekir. 'Ben yansızım' diyebilen bir sanatçı da yanlıdır ve bir ideolojinin, düşüncenin çıkarlarına uygun, bilerek ya da bilmeyerek ürün veren biridir. Bu açıdan bizim üstünde durduğumuz sanatçı da elbette bir düşüncenin adamıdır. Üstelik devrimci dünya görüşünün, işçi sınıfı ideolojisinin çağdaşlığını özümlemiş ve bu doğrultuda ürün oluşturan, üreten, sınıfsal bir konumu olan sanatçıdır. Bu özellikleri onu, ister istemez belli bir siyasi yoğunluğun paralelinde ürün vermeye zorlayacaktır. Çünkü kaynaklanılan ideolojik kaynak insanlara aynı doğrultuda görev sunmaktadır: Kurtuluş!

Böyle olunca, mücadelenin motoru olan benimsenmiş belli bir siyasi yoğunluğa ister istemez bağlılık sözkonusu olur. Ama hiç bir zaman o siyasi yoğunluktan mekanik bir biçimde, edilgin bir durumda etkilenmez. En azından bu kuralların bozulmaması gerekir. Yoksa aynı dönemde, aynı türden yapılar, aynı sonuçlarla ortaya çıkar; insana özgü olan her şey anlamını yitirir. Zengin bir dünya yaratma yerine kısır ve yoksullaştırılmış bir dünya yaratılır.

Sanatın **siyasete tabi olması** ideolojik anlamda ele alınır, anlaşılırsa doğru bir yorumlamaya varılmış olur. Çünkü varolan siyasetlerin de belli bir ideolojiye yaslanmaları sözkonusudur. Yalnız, siyasi mücadelenin boyutlarına göre değişiklikler gösteren çeşitli bakış açıları olacaktır. Bir siyasi gibi bir sanatçı da bu **yoğunluklardan** birinin «doğruluğuna» bağlı kalacaktır; tercihini bu sınır içinde yapacaktır. Ürününe yansıtacağı bu anlayışı ve bilinci bir siyasi yoğunluğun saptayımlarına paralel yürütecektir. Bazı gerekli küçük değişikliklere, yorumlara sanatsal ürünler her zaman açıktır. Zira sanatsal sezgilere, yeni görüş ufukları sergilemeye bir sanatçı her zaman önem verecektir. Bu bir eleştirel anlamda olduğu kadar, övücü anlamda da olabilir.

Bir yanda sıcak savaş yaşanırken, bir yandan da yeni insanların bu sıcak savaşa katılmaları, kendi kurtuluşlarını hazırlamaları için gereken ön bilgileri almaları gerekir. Her şeyden önce şartlandırılmış insanların böyle bir davaya katılmaları sözkonusu olamaz. Bu insanların kendi haklarına sahip çıkabilmeleri için insani duygularının, incelik ve güzelliklerinin gelişip zenginleşmesi gerekir. Bunu ilk başta üstlenen, yatak odalarına kadar bilinç taşıyan etkenlerden biri de sanattır. Sanatın konusu geneldir. Genel ise yaşanan, insana özgü olan, yerden göğe her şeyi içerir. İnsan tarihinde, her dönemde siyasetlerin, görüşlerin, ilerlemiş mücadele tekniklerinin daha ortaya çıkmasından çok önceleri sanat bugünkü görevini o zamanda yürütüyordu. Türkiye'de de henüz siyasetler yokken, sanat, işlevini en iyi bir biçimde sürdürmekteydi.

Kurulu düzenlere karşı muhalefet oluşturan, kendi bağrından eylemci kişiler çıkarabilen, bilim adamları yetiştiren sanat kurumunun alt yapıya da etkisi oldukça büyüktür. Çağımızda da bu özelliklerini sürdürmektedir. Bu bakımdan sanat, siyasi çalışmaların temel bir parçası olmakla birlikte, tali bir uğraş alanı değil, özgül bir bilgilendirme alanı ve siyasi mücadelelere yeni değerler, kişiler kazandıran hayatın vazgeçilmez bir yanıdır. Sanat, genel-geçer, gündelik konularla az uğraşır. Kalıcı, süren, temel olan konularla enginini geniş tutmayı yeğler.

Demek ki sanatın bir **siyasetle** alıp veremeyeceği, onunla çelişeceği bir durum sözkonusu değildir. İnsanların ve doğrunun hizmetinde o her zaman varolacaktır. İkinci tür bir bilgilendirme görevini yürütürken insanların güzellik duygularına da hitapederek, psikolojik etkiler yaratacaktır. İşte bu konumdaki bir sanatçının gündelik bir çalışmaya çağrılarak, zor kazanılan bu sanat yeteneğinin köreltilmesine siyasilerin tavırlarının kesin olması beklenir: Sanatçının kendi alanında, siyasi doğrultuda çevre oluşturmasına yardım edilmelidir.

Zor günlerde sanattan yararlanıp bir yere gelebilen birçok siyasi **yoğunluk sonunda** sanatın gereğini inkâr etmede sakınca görmüyorsa, bu alana önem vermiyorsa, sanatın o siyasete «hizmet etmemesi», bu sekterliğe karşı tavır alması doğal sayılmalıdır.

---

içinde terketmiştir. Bu nedenle sömürge ülkelere konulmuş ülkeler özelinde, ne kokuşmuş feodalizm, ne de emperyalizmin sürekli koşullamaya çalıştığı «yapay» burjuva anlayışı kültürel temellerinde varolmamalıdır. Çevreleriyle kurdukları ilişkilerde bozuk olarak nitelendirdikleri düzenin bir insanı olarak değil fakat bambaşka bir dünyanın insanı olmak zorundadırlar. Gelecekteki dünyanın egemeni emekçiler, birşeylerin değişeceğini, herşeyin «eski hamam eski tas» örneği aynı kalmayacağını bizzat kendileri için mücadele eden devrimcilerde görmelidirler. —Ki, can çekişmekte olan kültür artık hiçbir biçimde yaşamını sürdürme olanağı bulamadan tarihte kalması gereken yere dönsün, hiçbir zaman hortlayamasın ■

Ömer Faruk Toprak'la Bir Söyleşi

Adil GÜLVAHAP

1 — Yaşam Öykünüz?

1 — Yaşam öykümden ilk izlenimler, şöyle kalmış belleğimde. Fatih'te, dindar bir ailenin tutucu evreni içinde açmışım gözlerimi. Çevremde fesli, sarıklı, çarşaflı bir dünya vardı. Camilerin, mezarlıkların, tekkelerin önünden geçerdim merakla. Bir afyon dumanı idi önümde onlar. Daha o yaşta, Pierre Loti edebiyatına yakınlık duyamadım. Ama o çevrenin insanlarını, temiz yürekleri, bilekâr yüzleri ile çok iyi tanıdım. Yedi yaşımın belleğinde, beyaz kâğıtlara «Sultan Selim Caddesi» nin insan yüzleri böyle yansıdı.

Yedi yaşımın ortasında ailecek Gönen kasabasına göç ettik. Annemin aile kökeni orada idi, 1927'nin az gelişmiş bir kasabası idi burası. Gönen'de ilkokulun son sınıfına geldiğim zaman Halkevi kitaplığına dadanmıştım iyice. Okul dışındaki pek çok saatim, orada geçiyordu. Raflarda iki yüz kadar kitap vardı. Ankara'dan «Hakimiyeti Milliye», Balıkesir'den Esat Adil'in «Savaş» gazetesi gelirdi. Bir de Anadolu kentlerinin çıkardığı Halkevi dergileri sıralanırdı masanın üzerinde. Okuma tutkusu, daha o yıllarda iyice sardı beni. 1933'de İlkokulu bitirince bir yıl ortaokula gidemedim. Gönen'de ortaokul açılmamıştı daha. O yıl elime, şu kitapların geçtiğini gayet iyi anımsıyorum. Oscar Wilde'nin **Mutlu Prens**, Maksim Gorki'nin **Arkadaşım**, Mme Beecher Stowe'un **Kamçılı Uygarlık** öbür adı ile **Tom Amcanın Kulübesi** ve Nâzım Hikmet'in Gece Gelen Telgraf'ı. Daha sonra ağabeyim Ankara'dan Varlık dergisinin ilk sayılarını getirdi. Sabahattin Ali'nin, Sait Faik'in öyküleri ile karşılaştım ilk. 1934'de İstanbul'da ortaokul'a başladığım zaman, haftada en az iki kez Sahaflar çarşısına giderdim. Okunmuş da elden çıkarılmış kitap alabilmek için, o derme çatma dükkânların önünde dakikalarca duraklardım. İlk yazım 1934'de **Mektepli Gazetesi**'nde yayınlandı. **Zavallı Çocuk** başlıklı düz bir yazı idi bu. İlk yazarlık denemesi dedikleri. Küçük cep harçlığım ile az sayıda kitap alabildiğim için, Eminönü Halkevi kitaplığında çağdaş yazarların kitaplarının tiryakisi olmuştum. Her gece, iki üç şiir yazıyordum. Ölçülü, uyaklı şiir çalışması idi bunlar. Bu şiirlerden bazıları Servetifünun — Uyanış, Yeni Mecmua'da yayınlandı. 1940 da özgür koşuk'a geçtim. Bu denemelerden bazıları Varlık, Dikmen, Yeni Edebiyat Ses dergilerinde yayınlandı, 1941 ve 1942 yıllarında İstanbul'da haftalık **İnkılâpçı Gençlik** gazetesini yönettim. Bu gazeteyi ele aldığım zaman, aşırı sağcı idi, İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında, bir çok gazete ve dergiler, bilinçli bilinçsiz faşizmin doğrultusuna yaslanmıştı. İşte bu gazete, böyle bir ortamda, sağdan sola yöneldi. 1941, 1942, 1943 yıllarında «solcu» sözcüğü ağızlara bile alınmıyordu. Bir avuç solcu aydının her saati izleniyordu. Yurtsever, yürekli aydınlar, her baskı döneminde böyle karanlığa itilmek istenmiştir. Ama onlar, gözlerini kırpmadan aydınlığa yürümüşlerdir. İnönü'nün ilk yıllarında üstü örtülü bir faşizm vardı. Kimseye dergi çıkarma imtiyazı verilmiyordu. Biz o zaman, başkaları tarafından imtiyazı alınmış dergileri aylığı on liraya kiralıyorduk. 1942 ve 1943 yıllarında yayınladığımız aylık sanat ve edebiyat dergisi **Yürüyüş**, bunlardan biridir. Binbir güçlükle çıkardığımız Yürüyüş, on sayı çıkabildi ve yasa dışı buyruklarla kapatıldı. 1943 yılında ilk şiir kitabım **İnsanlar** yayınlandı. Bu kitaptaki şiirler, ilk gençlik ürünüdür. Ama ben o kitaba sıkı sıkıya bağlıyım. Bazı ozanlar, ilk kitaplarını yadsırlar, Ben onu son kitabım kadar seviyorum. Edebiyattaki yaşam öykümün ilk yılları, işte böyle başladı.

2 — Sanata yönelmeniz, özellikle şiirdeki amacınızın kişilik kazanması ne zamana rastlar? Sanat görüşünüzde bir değişme olmuş mudur? Böyle bir değişme varsa, bunun nedenleri neler olabilir?

2 — Bizim Edebiyat alanına çıkışımız, İkinci Dünya Savaşı'nda insanların kızgın örs üstünde yaşam baharlarını yitirdikleri yıllara rastlar. İkinci Dünya Savaşı, yirminci yüzyılın en önemli değişikliklerini beraberinde getirmiştir, İlk devrimlerin, ilk uyanışların, ilk Ulusal Kurtuluş Savaş'larının tohumları, 1945'ten sonra çatlamağa başlamıştır. Daha önceki devrimler, bu savaşta, ilk sarsıntı, ilk ateş denemelerini yapmışlardır. Nasıl her alanda büyük değişiklikler olmuşsa, edebiyatta, şiirde eski değerler alt üst olmuş, öncekilere hiç benzemeyen ozanlar, yazarlar görünmüştür. 1940'tan sonra edebiyatımız her çeşit baskıya, sürgünlere, mahpus damlarına karşın, devrimci gelişmesini sürdürmüştür. 1940'tan sonraki toplumsal gelişme, öncekilere hiç benzemiyen sanat kuşağının çekileri ayrıntıları ile incelenmedi daha. Edebiyatımızda **1940 Kuşağı**'nın önemini kavrıyamamış edebiyat tarihçileri bile var bugün. Ulusal Edebiyat tarihi, devrimci bir görüşle ele alınıp incelendiği zaman, 1940 kuşağının bileşimi daha iyi anlaşılacaktır. İşte bu dönemin yapısında küçük bir taşım var benim. Benim şiir anlayışımda geriye dönük bir değişiklik olmadı. Ama şimdi 1943'te yayınladığım ilk şiir kitabıma bakarsam, daha değişik, daha ileri bir şiir çizgisinde olduğum söylenebilir.

3 — Bildiğim kadarıyla beş şiir kitabınız, iki de düzyazı türünden yapıtınız var. Şiir kitaplarınız : «İnsanlar» (1943), «Hürriyet» (S. Taşer'le 1945), «Dağda Ateş Yakanlar» (1955, «Susan Anadolu» (1966), «Ay Işığı» (1973), Öbür kitaplarınız «Duman ve Alev» (Günlük, anı, deneme 1968), «Tuz ve Ekmek» (Roman 1973). Bilmediğimiz başka yapıtınız var mı? Yayınlanmamış olanlar da dahil.

3 — Sıraladığınız bu yapıtlar dışında, 1973 yılında Ahmet Işık'la Gogol'ün dört öyküsünü (İki Soylu Kişinin Öyküsü, Kaput, Burun, Fayton) çevirip yayınlamıştık. (Tel Yayını 1973). 1975 sonunda yirmi öykümü kapsayan **Karşı Pencere** adlı kitabım yayınlandı. Ünlü halk öyküsü Âşık Garip'i değişik bir metne göre yeniden yazdım. Bakü'den getirdiğim bir metin bu. Özgün biçimi de denebilir. Bir şiir kitabı, bir roman, ünlü bir öykücümüz üzerine anı, deneme, eleştiri yapıtı. 1971'de Sovyetler Birliğine ve Romanyaya, 1974 yazında Bulgaristan'a ve İkinci kez Romanya, sonra 1975'te Yugoslavya'ya çağrılı olarak gittim. Bu ülkelere ilişkin gezi kitabımı bitirdim. **Sosyalist Ülkelere Yolculuk** adını verdiğim bu kitap için, iki yayınevi istekli görünüyor, daha karara varamadım.

4 — Dinamo, Ilgaz, Başaran gibi siz de hem ozan, hem yazarsınız. Böyle çeşitli türlerde çalışmanın zorlukları yok mu?

4 — Bazı yazarların, ozanların söyleyecekleri şiirle, romanla öykü ile meydana çıkar. Bu, bazan ozanın çalışma tarzından, bazan yeteneğinden, bazan yaşam denemelerinden süzülüp ortaya dökülür. Bazı ozanlar ise, salt şiir yazarlar, başka türde çalışmazlar, hatta özenle başka türden kaçınırlar. Bu, ozanların seçmede yeğledikleri bir yoldur. Bu tarz çalışmanın, ömür törpüleyen bir yanı var elbet. Ama çağımızda ozan, çalışkan olmak zorundadır. Yitirilecek boş günü yoktur. Yirmi altı yıl ekmeğimi, ikinci bir işten çıkarmak güçlüğü içinde bırakılmasaydım, yapıtlarımın sayısı, en azından yirmi'yi bulurdu. Sonra baskılar, baskı dönemleri, küçük burjuva ozanlarının her fırsatta bizleri çelmelemeleri, az yapıt vermemizin nedenleri arasındadır.

5 — 1940 toplumcu kuşağı, edebiyatımızın önemli bir gerçeğidir. Bu kuşağın içinde kimler var? Bu kuşağa Nâzım'ın etkisi üzerine neler söylersiniz? Kimi gençler, Nâzım'ın aşıldığını ileri sürüyorlar. O kuşağın sanat erlerinden biri olarak ne dersiniz?

5 — 1940 toplumcu ozanları denince, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, edebiyata çıkan, o dönemin ağır baskı koşullarına karşı duran ozanlar anlaşılmalıdır. 1940—1945 arasında seslerini duyuran ozanlar, yaş sırasına göre şöyle sıralanır: Hasan İzzettin Dinamo (1909), Rıfat Ilgaz (1911), Cahit Irgat (1916), A. Kadir (1917), Fethi Giray (1918), Niyazi Akıncıoğlu (1918), Suat Taşer (1919), Mehmet Kemal (1920), Ömer Faruk Toprak (1920). Daha sonra gelen ozanların 1940 kuşağı içinde düşünülmesi, bir yanılgıya götürür bizi. Onlar, 1940 toplumcu kuşağının uzantısı ya da izleyicisidirler. İçlerinde, gerçekten iyi ozanlar vardır. Şurada küçük bir açıklama yapayım, yeri gelmişken. Bazı yazarlar, «kuşak» deyimini doğum yılına göre sıralıyorlar. Oysa bir ozanın doğum tarihinden önce, edebiyat alanına çıkış yılı önemlidir. Örneğin Attilâ İlhan ya da Ahmet Arif, adlarını 1945'ten sonra duyurmuşlardır. 1940 kuşağından hemen sonra gelen ozanlar arasında incelenmeleri gerekir.

Nâzım Hikmet, belli bir dönemde edebiyatımıza çok etkili olmuştur. Bu etki, biçim ya da öz'den çok, dünya görüşlerinde keskin çizgilerle görülmüştür. Dünyaya, insanlara nasıl bakalır? İnsanlar arasındaki üretim ilişkileri nasıl anlatılır? Ozanlarımızın bazıları «batı» gölgesine sığınmağa çalışırken, bizim ölmez destan dilimize, söyleyişimize çok yakın olan «özgür Koşuk»u ustaca kullanmış ve şiirimize yerleştirmiştir. Bir an, Nâzım Hikmet'in şiirini, Türk şiirinden çıkarın, göreceksiniz, bir çok ozanımızın şiiri, çok dar bir alanda sıkışıp kalacaktır. Getirdikleri, öğrettikleri saymakla bitmez. Nâzım Hikmet'e öykünenler olmuştur. Ama bunlar çok azdır ve başarısızdır. Bugün adları silinip gitmiştir. Nâzım çizgisinde olup da, ona hiç benzemeyen (40 kuşağı ozanları gibi) ozanlar vardır. Bana göre Nâzım Hikmet, edebiyatımızın damarları içinden akan taze kan gibi, çeşitli türlerde etkili olmuştur. Edebiyatımıza yepyeni bir dünya görüşü getirmiştir. Bu dünya görüşü, bugün de etkinliğini sürdürüyor. Önemli olan budur. Özgün ozanlar, hiç bir zaman aşılamazlar. Her gerçek ozanın ayrı bir yeri vardır. Hele söz konusu Nâzım Hikmet olursa, aşılmıyacağı kuşkusuzca söylenebilir. Puşkin'in benzerleri vardır ama, Puşkin bir tanedir.

6 — Sizin kuşağın vurucu şiiri, Türk şiirine yeni bir ses katmıştır. Bu ses, İkinci Dünya Savaşı sloganlarından yararlanmış mıdır?

6 — İkinci Dünya Savaşı, devrimci düşünce açısından, gerçekten bir dönüm noktası oldu dedim yukarda. İnsanlar, öyle olayların içinden geçtiler ki, belki benzeri geçmişte bulunamaz. Edebiyat da, öbür sanat dalları gibi, yeni olanaklar kazandı o savaştan sonra. İnsanlar değişti, değer anlayışları değişti. Şiire, yeni yeni boyutlar getirdi yetenekli ozanlar. Bu nedenle, 1940 kuşağı, savaştan fazlası ile esinlendi. Dizelerimiz, yıllarca savaş sözcüklerine batıp çıktılar. Ama bütünü ile slogan şiiri değildir bizim şiirimiz. Bazı dönemlerde, bütün ozanlar, slogana yer verirler şiirlerinde. Böyle simge sözcükler hemen her ozanda bulunur. «Özgürlük» sözcüğü, Dinamo'nun şiirlerinde belki bir simgedir ama, slogan değildir. Aynı biçimde, Cahit Sıtkı'nın şiirinde de «ölüm» sözcüğü, onun bir simgesidir elbet. Bunu şematiklik sanan, bazı genç ozanlar da yanılıyorlar. Çünkü kendilerinden önceki dize ustalarının kitaplarını okumadan yargıya varıyorlar.

7 — Öteden beri şöyle düşünülür. Toplumdaki gelişmeye paralel olarak, şiir de gelişir. Yeni boyutlar, özler, biçimler kazanıyor şiir. Kurallarını parçalıyor. Onu durgunluktan kurtarıyor toplumsal olaylar. Özde, biçimde, teknikte sürekli yenilik gerekiyor. Başlayan yeniliğin de nerede duracağı belli olmaz. Şiirin kendi alanında yarattığı bu devrimle, demokratik, özgür toplum arasında bir benzerlik doğuyor. Yani şiirin özgürlüğü, toplumun özgürlüğünü simgeliyor. Siz ne dersiniz? Toplumdaki gelişme ve değişiklikler şiire etkili oluyor mu?

7 — Edebiyat türleri içinde belki en çok değişen şiir sanatıdır. Şiirin bir çok yanı değişebilir. Ama değişmeyen bir tek yanı vardır. O da, onu şiir yapan öğedir. Okuyan tarafından «evet, bu şiir işte!» dedirten sözlerdir. Adı ozana çıktığı halde, bir tek şiiri olmayan ozanlar vardır. Bundan dolayı, bazı ozanlar için, güzel düz yazı yazıyorlar, fakat şiir söyleyemiyorlar, diyorum. Ozanın gözleri bulutlarda gezinebilir, ama ayakları daima ülkesinin toprağına basmalıdır. Bir ülkenin damarı, ozanların dizelerinde atar. Bir ulusun edebiyatının büyüklüğü, ozanlarının söylediği şiirlerle ölçülür. Büyük ozanlar çıkarmamış bir ülke, edebiyatsız demektir.